

Dr. sc. Branko Ostajmer
Hrvatski institut za povijest, Zagreb
bostajmer@gmail.com

„Europski korijeni moderne Hrvatske: transfer ideja na političkom i kulturnom polju u 18. i 19. stoljeću“, IP-2018-01-2539; Hrvatska zaklada za znanost

Hrvatsko-mađarske kulturne veze u razdoblju neoapsolutizma

VI. Kongres hrvatskih povjesničara; Rijeka, 30. IX. - 3. X. 2020.

SAŽETAK

Kada je u rujnu 1848. hrvatski ban Josip Jelačić s vojskom prešao rijeku Dravu i najvijestio rat mađarskoj revolucionarnoj vladi, hrvatsko-mađarski odnosi dotaknuli su najnižu točku u svojoj (dotad) sedam i pol stoljeća dugoj povijesti. Rat je bio popraćen faktičnim raskidom stoljetne državne zajednice, kao i plimnim valom uzajamne mržnje. Breme toga ratnog sukoba opterećivat će kasnije, sve do sloma Habsburškoga imperija, hrvatsko-mađarske odnose, ali do značajne oseke nepovjerenja i mržnje došlo je ranije nego se to moglo pretpostaviti, i to ponajprije zaslugom Bečkoga dvora. Naime, s prvim danom 1852. godine mladi je car i kralj Franjo Josip zaveo otvoreni apsolutizam (neoapsolutizam), a taj je čin, pored ostaloga, označio i (neuspješan) kraj hrvatskoga narodnog pokreta. Hrvatsku nacionalnu elitu ispunili su osjećaji razočaranja i ogorčenja, a obuzeo ih je i - doduše, tek djelomično točan - dojam o jednakoj mjeri kojom su Hrvati bili nagrađeni zbog svoje vjernosti, a Mađari kažnjeni zbog svoje buntovnosti. Slijedom takvih izmijenjenih pogleda na Beč i Habsburgovce izmijenio se i pogled na Peštu i Mađare; ranije suprotnosti povlačile su se u drugi plan, a nacionalno-politički interesi ponovno su zbližavali dva naroda. Kao i mnogo puta do tada, slična suprotstavljenost bečkom središtu, njegovim apsolutističkim i centralističkim nakanama, urodit će hrvatsko-mađarskim zbližavanjem.

Dakako, neoapsolutizam je teškom rukom gušio gotovo sav politički život u objema zemljama, a s njim i onaj kulturni, ali obostrana želja za ponovnim povezivanjem pronalazile je pukotine koje su se najlakše otvarale na kulturnom polju. Takve hrvatske i mađarske težnje, takvo - kada je riječ o hrvatskoj intelektualnoj javnosti - upiranje prstom u mađarske kulturne uzore, i takvi strogo kontrolirani kulturni kontakti rasplamsat će se punim plamom 1859./60. godine sa slomom apsolutizma.

Cilj izlaganja i pisanoga rada jest predočiti proces ponovnoga zbližavanja između hrvatskog i mađarskog naroda u razdoblju neoapsolutizma, odnosno promotriti na koje su načine i kojim ritmom Mađari te naročito Hrvati nastojali prevladati dojučerašnje nacionalno-političke i druge prepreke.